

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

ТЕЗИ

III Міжнародної науково-практичної конференції
**«ПСИХОЛОГІЯ СВІДОМОСТІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**
21 листопада 2019 року

Київ, Україна

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL AVIATION UNIVERSITY
FACULTY OF LINGUISTICS
AND SOCIAL COMMUNICATIONS

THESES

International Scientific and Practical Conference

**PSYCHOLOGY OF CONSCIOUSNESS: THEORY AND
PRACTICE OF SCIENTIFIC RESEARCHES**
November 21, 2019

Kiev, Ukraine

УДК159.922(082)
ББК 88.Зя43 П 86

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій, Національний авіаційний університет.
(протокол №7 від 13.11. 2019р.)*

Редакційна колегія:

Семиченко В.А. д.психол.н., професор, професор кафедри педагогіки та психології професійної освіти Національного авіаційного університету; Помиткіна Л.В., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету; Калмикова Л.О. д.психол.н., професор, завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ПХДПУ ім. Григорія Сковороди; Данилюк І.В. д.психол.н., професор, декан факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка; Лозова О.М. д.психол.н., професор, завідувач кафедри практичної психології Інституту людини Київського університету ім. Бориса Грінченка; Козеснік Ернст, доктор технічних наук, професор Технічного університету Відень, Австрія; Роменкова В.А. професор факультету соціальних наук Ризька Академія педагогіки і управління освітою.

Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень - 2019:
Тези Ш міжнародної науково-практичної конференції (21 листопада 2019 року, м. Київ) / Відп. ред. О.В. Дробот; Національний авіаційний університет, Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій - м. Київ, 2019. - 207 с.

У збірнику подано тези доповідей учасників Ш Міжнародної науково-практичної конференції «Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень» яка відбулася в українському науковому та міжнародному просторі з означеної проблематики.

В сборнике представлены тезисы докладов участников Ш Международной научно-практической конференции «Психология сознания: теория и практика научных исследований», которая состоялась в научном пространстве Украины по означеной проблематике.

The abstracts of the participants of the Ш International scientific and practical conference are presented in the collection Conference "Psychology of Consciousness: Theory and Practice of Scientific Research" which It was held in the Ukrainian scientific space on the identified issues.

УДК
159.922(082)
ББК 88.Зя43 П
86

© Національний авіаційний
університет, Факультет лінгвістики
та соціальних комунікацій Київ, 2019

*ПСИХОЛОГІЯ СВІДОМОСТІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ - 2019*

ЗМІСТ

1. Теоретико-методологічні проблеми свідомості як предмета психологічних досліджень

Каліщук С.М. МОДЕЛЬ КООРДИНАТНОЇ ПЛОЩИНИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ	11
Kalishchuk S.M. MODEL OF THE COORDINATE AREA OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH OF PERSONALITY CONSCIOUSNESS	
Лозова О.М. ЗНАЧЕННЯВО-СМИСЛОВА ПРИРОДА КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ІНДИВІДА	16
Lozova O. M. SEMANTIC NATURE OF THE CONCEPTUAL SYSTEM OF THE INDIVIDUAL	
Семиченко В.А. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЗОВАНОЇ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ	21
Semychenko. V.A. PARTICULARITIES OF PERSONALITY'S PSYCHOLOGIZED CONSCIOUSNESS	
Стельмащук Х.Р. ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ СУБ'ЄКТАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	26
Stelmashchuk K^ R. INDIVIDUAL PECULIARITIES IN THE DECISIONMAKING PROCESS BY MEMBERS OF THE BUSINESS COMMUNITY	

2. Психологія свідомості: правові, етнічні, професійні, релігійні, регуляторні та інші аспекти

Барановська Л.В. РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНО-ЕТНІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В МАГІСТРАТУРІ	31
--	----

1. Теоретико-методологічні проблеми свідомості як предмета психологічних досліджень.

Каліщук С.М.

кандидат психологічних наук, доцент, докторант кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Київського університету

імені Бориса Г

рінченка, м. Київ,

Україна.

МОДЕЛЬ КООРДИНАТНОЇ ПЛОЩИНИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ Анотація.

Обґрунтовуються засади побудови методологічної моделі єдиної площини аналізу чисельних психологічних теорій свідомості. Розглядаються умови систематизації провідних наукових та практичних напрямів дослідження свідомості. Інтегруються ознаки психологічного канону зі специфікою взаємодії особистості з об'єктивним атрибутом дійсності - «Світом».

Kalishchuk S.M. MODEL OF THE COORDINATE AREA OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH OF PERSONALITY CONSCIOUSNESS

Abstract. The principles of constructing a methodological model of a single area of analysis of numerical psychological theories of consciousness are substantiated. The conditions of systematization of the leading scientific and practical directions of research of consciousness are considered. The features of the psychological canon are integrated with the specifics of the interaction of personality with the objective attribute of reality - «World».

Враховуючи багатоаспектність психологічних досліджень свідомості, які представлені в енциклопедичних працях В. М. Аллахвердова, В. П. Зінченко, О. М. Леонтьєва, В. В. Налімова, С. Приста, Г. Ханта, А. В. Фурмана (Аллахвердов, 2001; Леонтьев, 1975; Налимов, 1989; Прист, 2000; Хант, 2004; Фурман, 2017), в якості дослідницьких аспектів опису психологічних досліджень свідомості особистості можуть бути обрані три головні, а саме: історико-психологічний, що відображає змістовну і логіко- предметну площину; процесуально-динамічний, який

відбиває реальний процес отримання і накопичення психологічного знання, детермінований сукупністю факторів та ідей;персоналістичний, що розкриває роль суб'єкта психологічної думки та індивідуальний характер світосприйняття дослідника.

Інтеграцією перерахованих аспектів аналізу вступають парадигмальні призми, які вибудовують послідовність досліджень свідомості в низці провідних напрямів, а саме:

- методологія рефлексивності (С. Л. Рубінштейн);
- функціоналізм (У. Джемс);
- глибинна психологія (А. Адлер, Р. Ассаджолі, З. Фрейд, К. Юнг);
- біхевіоризм (У. Джеймс, Е. Толмен, Б. Скіннер);
- гештальтпсихологія (К. Левін, Е. Йенш, Ф. Перлз);
- когнітивна психологія (Ж. Брунер, Дж. Гібсон, У. Найссер,

Л. Фестингер);

- гуманістична психологія (Дж. Морено, К. Роджерс, К. Ясперс, В. Франкл);
- радянські психологічні школи: київська (М. Й. Боришевський, В. А.

Роменець, О. М. Ткаченко, П. Р Чамата); лєнінградська (Б. Г. Ананьєв, Л. М. Веккер); московська (К. О. Абульханова-Славська, М. Я. Басов, Л. С. Виготський, Б. С. Братусь); тбіліська (Д. Узнадзе); харківська (О. В. Запорожець, П. І. Зінченко, О. М. Леонтєв);

— нейролінгвістичне програмування (Р. Бендлер, Дж. Гріндлер, Ф. Пьюселік);

— екзистенціальна психологія (Дж. Бьюдженталь, С. Волинський, А. Ленгле, Р. Мей, В. Франкл, І. Ялом);

— трансперсональна психологія (С. Гроф, Дж. Ліллі, Ф. Капра, К. Уілбер);

– сучасний етап дослідження свідомості та її новочасний канон (В.М. Аллахвердов, А Ю. Агафонов, Д.О. Леонтєв, О.М. Лозова, А.В. Фурман).

Обрані концептуальні призми пояснення феномену свідомості мають на меті вибудувати координатну площину чисельних психологічних досліджень свідомості і класифікувати накопичені у психології академічні та практичні погляди на феномен

свідомості на певній системотворчій заставі й з максимальною науковою обґрунтованістю.

Означена площина опису психологічних теорій свідомості окреслюється координатними осями, виокремлення яких здійснено на засаді сполучення чотирьох «іпостась» психологічного канону за В. О. Роменцем та І.П. Манохою (загальне емпіричне, унікальне індивідуальне, всезагальне субстанціальне, вседоскональне відтворення) (Роменець, Маноха, 1998) і результатів операціоналізації феномену «свідомість» в логіко-предметному, філософському і природничо-науковому його аналізі (Kalishchuk, 2018).

Застосування теорії психологічного канону, на наш погляд, дозволяє створити єдиний простір для чисельних різновекторних психологічних досліджень феномену «свідомість» і розглянути їх, спираючись на незалежний об'єктивний атрибут - «Світ» і домінуючу функціональну спрямованість свідомості відбивати реальний світ та рефлексувати щодо власного відбиття.

Ординатою координатної площини досліджень феномену «свідомість» обрана дихотомічна вісь «Загальне емпіричне, зустріч зі світом - Індивідуальне емпіричне, унікальне виділення себе зі світу»; абсциса представлена віссю «Типологічне субстанціальне, всезагальне, атрибутивне - Унікальне субстанціальне, чуттєве захоплення безкінечністю досконалості світу і довіра до нього». Означені координатні віссі окреслюють чотири парціальні простори: «свідомість «про Світ», «свідомість «у Світі», «свідомість «Я і Світ» і «свідомість «зі Світом» (рисі).

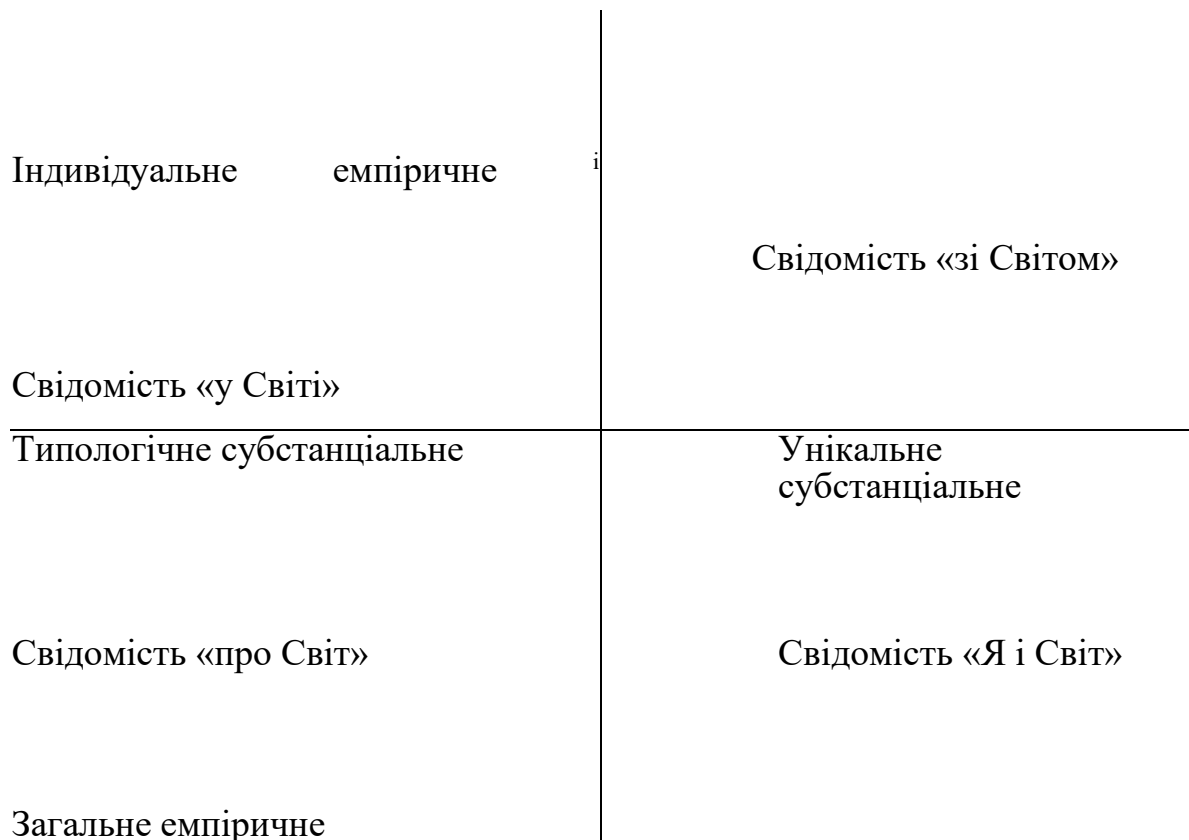

Рис. 1. Головні віссі й простори координатної площини досліджень феномену «свідомість»

Можна припустити, що центр координатної площини досліджень феномену «свідомість» представлено методологією рефлексивності, в якій «рефлексія» виступає актом самопізнання людини і знаряддям самопізнання світу з метою досягнення об'єктивності у ставленні людини до себе і до світу. Місце інших парадигмальних підходів зумовлюється концентрацією уваги їх авторів на певних головних атрибутах свідомості, які, на наш погляд, можна визначити з метою дефініції генеральної ознаки чи низки непротидійних знак, які будуть означувати належність підходу до одного з чотирьох парціальних просторів пояснення свідомості, а саме: «про Світ», «у Світі», «Я і Світ» та «Зі світом». Таким чином, окреслений координатний простір може виступити єдиним методологічним тлом опису різноманітності та різнорідності понять, які використовуються при описі феномену свідомості, а крім того дозволяє подолати:

1. суб'єктивність переконання і усвідомлення певного дослідника з його

картиною світу та розумінням закономірностей об'єктивного зв'язку елементів, що складають таку картину;

2. складність досліджуваного явища, яке мало диференціюється на більш елементарні;

3. глобальність категорії свідомість, що охоплює практично всі рівні психічного відображення, починаючи з відчуття і закінчуючи цілісною дією самосвідомості та саморефлексії;

4. різнобічність внутрішнього змісту категорії «свідомість».

Запропоновану модель координатної площини психологічних досліджень свідомості можна розглядати як тло пошуку суттєвих властивостей та ознак свідомості, визначення її структури та опису закономірностей її функціонування.

Література

Аллахвердов В.М. Поддаётся ли сознание разгадке? *Психология сознания*. Санкт-Петербург: Питер, 2001. С. 100-101.

Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва: Политиздат, 1975. 130 с.

Налимов В.В. Спонтанность сознания: Вероятностная теория смыслов и смысловая архитектура личности Москва: Прометей, 1989. 182 с.

Прист С. Теории сознания. Москва: Идея-Пресс, 2000. 288 с.

Роменець В. А., Маноха І. П. Історія психології ХХ століття. Київ: Либідь, 1998, 989 с.

Фурман А.В. Свідомість як передумова психологічного пізнання і професійного методологування. *Наука і освіта*. 2017. №3. С. 5-10.

Хант Г.О природе сознания. С когнитивной, феноменологической и трансперсональной точек зрения. Москва: АСТ, 2004. 555 с.

Kalishchuk S. Construction of ontological models of consciousness of personality. *PNAP Scientific Journal of Polonia*. Czestochowa, 2018. № 1 (26). P. 95100.